

Eirin Andersen Gravem

Ivaretagelse av multietnolekt i lærebøker

En lærebokanalyse av seks norsklæreverk for studiespesialisering

Bacheloroppgave i nordisk for lektorstudenter

Veileder: Cecilie Slinning Knudsen

Juni 2020

Eirin Andersen Gravem

Ivaretagelse av multietnolekt i lærebøker

En lærebokanalyse av seks norsklæreverk for
studiespesialisering

Bacheloroppgave i nordisk for lektorstudenter
Veileder: Cecilie Slinning Knudsen
Juni 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

Innledning	2
Teori	2
Hva er multietnolekt i dag?.....	2
Læreplanene.....	4
Metode	5
Lærebokanalyse som kritisk nærlesing.....	5
Analyse	5
Funn	5
Intertekst Vg1.....	6
Grip teksten Vg1.....	6
Moment Vg1.....	7
Intertekst Vg3.....	7
Grip teksten Vg3.....	7
Moment Vg3.....	7
Drøfting	8
Avslutning	11
Videre arbeid	12
Litteraturliste	13
Vedlegg 1: Analysetabell	15

Innledning

Lø, tert og smjø. Uforståelig? Dette er norsk. Denne nye tilveksten av det norske språkmangfoldet kalles helst *multietnolekt* eller *multietnolektisk* språkstil, men blir folkelig omtalt som *kebabnorsk* (Hårstad, 2015). Dette er kort forklart varianter av det norske språket som har vokst frem i fleretniske fellesskap, og som er påvirket derav. Først og fremst var dette et språk dominert av språkbrukere med flerkulturell bakgrunn, men har de siste årene også spredt seg til personer som er født og oppvokst i Norge.

Ord som *wolla* (arabisk: å sverge ved Allah), *kæbe* (jente, dame), *schpa/sjpa* (bra, pen, kul), *baosj* (politi) og *tæsje* (lure/stjele) er alle populære *kebabord*, og står alle i *Kebabnorsk ordbok* av Andreas E. Østby (2005). Fra 2005 og til i dag har fokuset rundt multietnolekten økt betraktelig i Norge. Blant annet har romanen *Alle utledninger har lukka gardiner* (2015) av Maria Navarro Skaranger, som er den eneste boka i Norge skrevet på multietnolekt, og Hermann Flesvigs populære rolle som Ola Halvorsen (2019), en tenåringsgutt med norsk opprinnelse som snakker flytende multietnolekt, rettet fokuset mot den nye måten å snakke på. Vitnesbyrdet sier at multietnolekten ikke lengre bare er en form som flerspråklige kommuniserer på, men også en talemåte som har spredd seg til andre områder i Norge, og til ungdommer med norsk som morsmål. Dermed får vi en flytende grense mellom hva som er multietnolekt, og hva som er sosiolekt og geolekt. Spørsmålet er om lærebøkene og læreplanene følger opp dette enorme fokuset rundt den nye måten å snakke norsk på.

Drøftingen rundt multietnolekt og norskundervisning vil være tema for denne bacheloroppgaven. Gjennom å ta et dykk i norskbøkene brukt i norske videregående skoler for studiespesialisering skal jeg skal svare på følgende problemstilling: *Hvordan ivaretas temaet multietnolekt i ulike lærebøker for studiespesialisering på videregående skoler i Norge?*

Teori

Hva er multietnolekt i dag?

Ordet *kebabnorsk* ble brukt for første gang i Norge i 1995, i hovedfagsoppgaven *Kebabnorsk: fremmedspråklig påvirkning av ungdomsspråket i Oslo* av Stine Cecilie Aasheim ved Universitetet i Oslo (Kvittingen, 2018). Begrepet kommer opprinnelig fra det svenske ordet *kebabsvenska*, og kjennetegner blant annet en stakkato uttale av ord, å bytte om på rekkefølgen av ord i setninger og å låne ord fra forskjellige innvandrerspråk, som for

eksempel arabisk, pakistansk, berbersk, punjab og engelsk. Kebabnorsk kalles ofte for ny norsk, eller en urban, multietnolektisk talestil (sst.).

Når det kommet til bruk av navn og begrep finnes det enda ingen fasit på hva som er riktig for multietnolekt. Den ofte brukte betegnelsen «kebabnorsk» omtales også som for eksempel «innvandrerspråk» og «pakkisnorsk», noe som kan være både positivt og negativt. Dette viser at verdiene og ideologiene knyttet til enkelte språklige trekk ikke er fastsatt, men at det heller er påvirket av personer, tid, sted og situasjon (Ims, 2014:9). Professor Bente Ailin Svendsen ved Universitetet i Oslo ser på multietnolekten som en mangfoldig dialekt/sosiolekt/talestil. Videre sier hun at forskerne ikke blir enige om hva den skal hete. Hun selv bruker navnet «ny norsk», men kvier seg ikke for å bruke ordet «kebabnorsk» (Kvittingen, 2018). «Det norske dialektslandskapet» som gikk på NRK i 2013 presenterte multietnolekten som en dialekt kalt «holmliansk». Da det ikke finnes noen videre bekreftelse på dette, velger jeg i denne oppgaven å henviser til multietnolekten som en talestil framfor en dialekt. Jeg vil også bruke «multietnolekt» framfor «kebabnorsk», selv om halvparten av lærebøkene brukt i analysen bruker det sistnevnte.

Når man hører og leser multietnolekt får man inntrykket av at brukerne leker med rekkefølgen på ord som vi vanligvis bruker i moderne norsk. For eksempel så er det ikke unaturlig at subjektet og verbet bytter plass. I stedet for å si «plutselig dukket hun opp», sies det «plutselig hun dukket opp», slik vi ville sagt det på engelsk (Kvittingen, 2018). En stor nettundersøkelse fra 2010, kalt «Oslo-testen», undersøkte 100 002 ungdommer fra flerspråklige miljø i Oslo øst sine språkstrukturelle og leksikalske multietnolektiske trekk (Ims, 2014:8). Undersøkelsen tok for seg brudd på V2-regelen, genusforenkling og enkle leksikalske innlån fra nyere minoritetsspråk. Datamaterialene viste at flere av de språkstrukturelle trekkene var forbundet med en multietnolektisk stil. Denne måten å snakke på gjenkjennes ofte av Oslo-borgere som karakteristisk, hvor den mest frekvente betegnelsen er «kebabnorsk» (28%). Det er ikke entydig hva og hvem betegnelsen refererer til, men det kan sies at den inkluderer alt fra innlærerspråk til ungdomsspråk i sin alminnelighet (Ims, 2014:9).

Et annet interessant funn i Ims' forskning, er hvordan mediene, i hennes tilfelle NRK, framstiller og tematiserer folk som snakker multietnolekt (Ims, 2014:7). Formålet med studien er tredelt, hvor den ene delen er en analyse av mediernes framstilling av nye måter å snakke norsk på. Dette kan videre si noe allment om hvilke språkideologiske forståelsesformer som

er konstituerende for språkholdningsklimat vårt i Norge (sst.). Dette er et formål som også er interessant for oppgaven da mediene i stor grad påvirker alles liv. Flesvig, Skaranger og TV-serien «Skam» er gode eksempler på dette. Ims skriver videre at fokuset i tidligere forskning (f.eks. Opsahl, 2009) har vært på hvilke språkstrukturelle og leksikalske trekk ved multietnolekt, og har i mindre grad fokusert på språkideologiske prosesser som viser hvordan talestilen tilskrives verdier av ulike aktører i samfunnet (Ims, 2014:8). I tråd med Ims vil jeg derfor forsøke å ikke bare fokusere på lærebøkernes formelle presentasjon av multietnolekt, men også på det faktiske innholdet.

Læreplanene

Vi er midt i en overgang mellom to læreplaner, hvor vi skal forlate LK06 og tre inn i Fagfornyelsen og LK20. Da den nye læreplanen trer ikke i kraft før 1. august 2020, vil fokuset i denne oppgaven være rettet mot LK06 og de lærebøkene som nå brukes i norskklassene på videregående skoler i Norge.

I læreplanene i dag er det disse læreplanmålene som er nærliggende å knytte opp mot multietnolekter i undervisningen. Dette fordi selv om ordet multietnolekt ikke nevnes direkte, kan vi se at læreplanene i LK06 har fokus rettet mot flerspråklighet og norske talemålsvarianter:

Vg1:

- *Beskrive og vurdere hvordan språk og sjangere brukes av representanter for ulike yrkesgrupper og i ulike sosiale sammenhenger*
- *Gi eksempler på flerspråklighet og drøfte fordeler og utfordringer i flerspråklige samfunn*

Vg3:

- *Gjøre rede for særtrekk ved et utvalg norske talemålsvarianter og reflektere over forhold som kan påvirke utviklingen av talemål*

(Utdanningsdirektoratet, u.å.)

Vg2 er ikke tatt med her da det ikke finnes et læreplanmål (NOR1-05) som dekker tema om multietnolekt ved studiespesialiserende retning. Det forklarer hvorfor så å si ingen lærebøker laget for vg2 i Norge omhandler dette temaet. De aller fleste av lærebøkene for vg2 tar for seg litteraturhistorien fra starten med den norrønmytologien til språkstriden på 1800-tallet. Med andre ord er pensum rettet mot en tid før den moderne multietnolektens tid. Dette er grunnen til at jeg velger å utelate Vg2 fra analysen.

Metode

Lærebokanalyse som kritisk nærlesing

Forskning viser at undervisning i den norske skolen i stor grad synes å være lærebokstyrt (Skjelbred et al., 2005). Vi kan derfor si at lærebøkene har en sterk posisjon i dagens klasserom, og at lærebøkernes innhold reflekterer skolens kunnskapssyn. Dette fordi pensumet i lærebøkene ofte legger et grunnlag for hva elevene skal lære på skolen. For å besvare problemstillingen på best mulig måte vil jeg ta i bruk lærebokanalyse som metode. Dette er en måte å nærlese på, enten man er ute etter kvantitative eller kvalitative data (Hårstad, u.å.:30). Da jeg kun bruker lærebøker til min analyse, er denne oppgaven kvalitativ. Lærebokanalyse er en type dokumentanalyse, det vil si at jeg skal forsøke å besvare problemstillingen min gjennom å samle inn og analysere hva forfatterne av lærebøkene i norsk skriver om multietnolekt. Innholdet blir gjennomgått systematisk med sikte på å finne relevant informasjon om det som skal studeres (Grønmo, 2015).

Analyse

For å få best mulig oversikt lagde jeg et analyseskjema delt inn i fire kategorier for å systematisere de ulike momentene jeg ville finne ut av. I figur 1 kan man se kategoriene tekst, innhold og begrepsforklaring, spørsmål og oppgaver som åpner for refleksjon, bildebruk og tekst, og vedlegg. I den første kategorien ønsket jeg å få en oversikt over hva de forskjellige pensumbøkene fokuserer på, den andre tar for seg spørsmål elevene eventuelt må finne svar på, den tredje er bokas prioritering av bildebruk, og den siste inkluderer hvilke samtidstekster forlagene har valgt å ha med i vedleggene bak i bøkene.

	Tekst, innhold og begrepsforklaring	Spørsmål og oppgaver som åpner for refleksjon	Bildebruk og tekst	Vedlegg
Intertekst Vg1	Litt overkant av en halv side. Forklarer enkelt fenomenet «Kebabnorsk» Elevene henvises til side 403 for å lese et utdrag av «Kebabnorsk ordbok» og en artikkel (feil sidetall, det korrekte er 397).	«Hva er en multietnolekt?»	Ingen.	<i>Kebabnorsk ordbok</i> av Andreas E. Østby «La oss avor, <u>baosj</u> kommer» av Cathrine

Figur 1: Eksempel på analysetabell. Ligger som vedlegg 1

Funn¹

Vi kan se på læringsprosessen som tresidig, bestående av læreren, eleven og lærebøkene.

¹ Alle lærebøkene brukt i studien er hentet fra den digitale plattformen brettboka.no.

Lærebøker er pedagogiske tekster bestående av både digitale og papirbaserte ressurser. De har ikke nødvendigvis alltid en klassisk bokform, men de er alltid utformet med en intensjon om å lære (Hårstad, u.å.:24). I denne delen av oppgaven ønsker jeg å fokusere på læreboka alene for å få innsikt i et fragment av denne læreprosessen. De forskjellige norskllassene ved videregående skoler i dag bruker enten *Grip teksten*² (Dahl, B. H., Engelstad, A., Engelstad, I., Heline-Halvorsen, E. B., Jemterud, I., Torp, A. og Zadjani, C., 2013) av Aschehoug, *Intertekst* (Garthus, K. M. G, Græsli, B. H., Schulze, A-M., Setnsby, M., 2013) av Fagbokforlaget eller *Moment* (Fodstad, L. A, Glende, M., Minken, M., Norendal, A., Østmoe, T. I., 2014) av Cappelen Damm. Det er disse bøkene jeg har brukt i arbeidet for å kunne besvare problemstillingen.

Intertekst Vg1

I læreboka *Intertekst* for vg1 nevnes Multietnolekt først i kapittel 8: «Språk i kontakt», under delkapittelet «Flerspråklighet». Delkapittelet starter med å orientere rundt det norske samfunnet, og hvordan det har utviklet seg på 60 år (Fagbokforlaget, 2013:263). Ordet multietnolekt nevnes for første gang syv sider senere i overskriften «En norsk multietnolekt». I over to avsnitt forklarer Fagbokforlaget her enkelt fenomenet «kebabnorsk», og henviser elevene til side 403 hvor de kan lese et utdrag fra *Kebabnorsk ordbok* og en avisartikkel «om emnet» (Fagbokforlaget, 2013:270).

Grip teksten Vg1

I Aschehougs bok *Grip teksten* presenteres tema rundt det flerkulturelle i kapittel 6: «Norsk mellom andre språk i verden», under delkapittelet «Flerspråklighet -problem eller ressurs?». Her forklares hvordan minoritetsspråklige lærer et språk hjemme og et annet i storsamfunnet, og hvordan morsmål, fremmedspråk og andrespråk henger sammen med dette. Boka forteller hvordan innvandrerne har påvirket oss på forskjellige områder, som for eksempel i matveien og i språket. Videre forklares det hvordan «innvandrerspråket» ikke er truende mot norsk, og at det ikke har noe annen funksjon i Norge enn å være et kommunikasjonsmiddel innenfor en innvandrergruppe. Dette det eneste som omhandler tema multietnolekt i *Grip teksten Vg1*, foruten et utdrag av Jonas Hassen Khemiris *Et øye er rødt* ved slutten av boka. Det ble ikke henvist til utdraget i kapittel 6, så det vil være vanskelig for elevene å finne fram dersom læreren ikke opplyser om dette.

² Videre i studien vil jeg referer til forlagene av lærebøkene

Moment Vg1

I kapittel 8 «Språk i Norge» i læreboka *Moment Vg1* forklares det hvordan Norge i løpet av de siste årene har tatt imot mange innvandrere, og at dette har ført til språklige endringer som ofte blir kalt *etnolekter*. Her forklarer lærebokforfatterne at dette har resultert i en voksende variant av norsk som tar sted i byer som Oslo og Trondheim, kalt for multietnolekt. Videre skrives det om hvem som snakker dette, og hvor påvirkningen av språket stammer fra. Det presiseres også at det ikke er uvanlig at etisk norske ungdommer i et påvirket område også legger om. Også i *Moment Vg1* kan vi finne et utdrag fra Jonas Hassen Khemiris *Et øye er rødt*.

Intertekst Vg3

I *Intertekst Vg3* nevnes begrepet *multietnolekt* en gang under overskriften «Påvirkning fra andre språk». Her blir elevene henvist til å lese om multietnolekt i *Intertekst Vg1*. Videre skrives det at det finnes liten grunn til å tro at innvandrerspråkene vil påvirke andre norske dialekter, da multietnolekten ikke har høy nok prestisje til å påvirke nye grupper utenfor det flerspråklige miljøet i Oslo. Boka har også et romanutdrag fra *Alle utlendinger har lukka gardiner* av Maria Navarro Skaranger som vedlegg i tekstsamlingene mot slutten.

Grip teksten Vg3

Læreboka *Grip teksten* for Vg3 nevner multietnolekt i kapittel 6: «Norsk talemål i dag». Her forklares det kort hvordan «nye landsmenn» er med på å skape nye måter å snakke på; nemlig multietnolekten (Aschehoug, 2015). Det brukes nærmere to sider på å vise til hvordan multietnolekten har et særegent ordforråd, uttale og setningsoppbygging. I tillegg har også *Grip teksten Vg3* valgt å ha med en MSN-samtale fra *Alle utlendinger har lukka gardiner* av Maria Navarro Skaranger.

Moment Vg3

I kapittel 5: Norsk språkdebatt og språkpolitikk fra 1900 til i dag tar læreboka *Moment Vg3* for seg problemstillingen «Påvirker innvandrerspråkene det norske språket?» i et avsnitt med samme overskrift. Her forklares det blant annet hvordan mennesker med et annet morsmål enn norsk tar med seg trekk fra morsmålet når de skal snakke og skrive norsk. Det opplyses om at elevene kan lese mer om multietnolekt i *Moment Vg1*. Avsnittet konkluderer med at nordmenn «[...] ikke overraskende, [...] har et svært positivt syn på dialekter. Og de som er mest positive til dialekter, er også mest positive til norsk med utenlandsk aksent.» (Cappelen

Damm, 2016:179-180). Boka skiller seg fra de andre da den er den eneste uten et vedlegg knytt til multietnolekt bak i boka.

Drøfting

I *Intertekst Vg1* ble multietnolekt presentert og forklart på litt over en halv side. Fenomenet «Kebabnorsk» ble enkelt forklart, og begrepene *multi* og *ethno* ble forklart i margin. Videre henviser boka til side 403, hvor elevene kan lese et utdrag av *Kebabnorsk ordbok* av Andreas E. Østby, og en artikkel om samme tema. Det var vanskelig å finne fram til denne, da det viste seg at artikkelen var på side 397, og ikke 403 som elevene ble fortalt. Likevel er det en god artikkel de har valgt for tema: «La oss avor, baosj kommer» av Cathrine Hellesøy fra Aftenposten. Dette fordi artikkelen tar for seg et intervju med ungdommer på elevenes alder. Her introduseres elevene til mer av multietnolekten, og ser flere gode eksempler på ord og syntaks. Artikkelen strekker seg over to sider og forteller om hverdagen til ungdommene og hvorfor de snakker som de gjør. Etter artikkelen kommer utdraget av boka *Kebabnorsk ordbok* av Andreas E. Østby som også har fått to sider. La oss derfor håpe at elevene klarer å finne frem til disse tekstene til tross for feil sidetall.

I Grip teksten Vg1 finner vi et eget avsnitt med overskriften «Innvandrerenspråk- et trugsmål mot norsken?». Dette besvares på følgende måte:

Dette spørsmålet kan vi trygt svare eit klart nei på. For det første snakkar innvandrarane ei mengd heilt forskjellige språk, og det er ingenting som tyder på at eit innvandrarspråk har nokon funksjon her i landet ut over å vere kommunikasjonsmiddel innanfor den einskilde innvandrargruppa. (Aschehoug 2016:249).

Forfatterne av *Grip teksten Vg1* avkrefter dermed for elevene at «innvandrerspråket» er truende mot norsken. Dette fordi ingenting tyder på at språkvarianten har funksjon for andre enn en enkelt innvandrergruppe. Det er i utgangspunktet nødvendig at læreboka forklarer dette nærmere, da det er et såpass interessant utsagn å komme med i 2016 (4.utg). En grunn til dette er at flere av kildene brukt i teori-delen i denne oppgaven ble utgitt før denne tid. Dette blant annet *Alle utlendinger har lukka gardiner* av Maria Navarro Skaranger (2015), *Kebabnorsk ordbok* av Andreas E. Østby (2005) og «La oss avor, baosj kommer» av Cathrine Hellesøy (2010). I tillegg til dette var TV-serien «Skam» større enn noen gang rundt denne tiden, hvor ord og ordstillinger kjent fra multietnolekt brukes flittig av roller med både utenlandsk og norsk bakgrunn. Et funn i Ims' forskning var hvordan mediene tematiserer multietnolekten (Ims, 2014:7). Fokuset i mediene kan på mange måter si noe allment om de

eksisterende forståelsesformene for språkholdningsklimaet vårt i Norge. Dette er såpass interessant da både mediene og lærebøkene påvirker manges liv. Det virker dermed nærliggende å påstå at det blir feil av Grip teksten Vg1 å «trygt» kunne påstå at det er ingenting som tyder på at «innvandrerspråket» har noe funksjon i Norge. Det mangler i midlertidig en større begrunnelse for uttalelsen, og eventuelt en annen ordlyd.

Det virker som om forfatterne av *Moment Vg1* (2014) har et annet syn på multietnolektens innflytelse enn hva *Grip teksten Vg1* presenterer. I denne læreboka presiseres det at det ikke er uvanlig at ungdommer med norsk opprinnelse i et påvirket område også legger om til den multietnolektiske talemåten (Cappelen Damm, 2014: 296). For disse ungdommene er ikke årsaken den etniske bakgrunnen, men gruppetilhørigheten og bostedet. Dette forklares med at det derfor er en flytende grense mellom hva som er multietnolekt, og hva som er sosiolekt og geolekt. *Moment Vg1* er også den eneste læreboka som kommer med et eksempel på multietnolekt: *I morgen jeg skal øve på matteprøven, wolla* (sst.). Dette jamføres med nettundersøkelsen «Oslo-testen» fra 2010 som tok for seg hvordan brukerne av multietnolekt ofte bryter med V2-regelen (Ims, 2014:8).

I *Intertekst Vg3* nevnes ikke multietnolekt eller kebabnorsk før helt mot slutten i «Del 3: Språk og kultur». Dette ikke engang under delkapittelet «Hvordan ser den språklige fremtida ut?». Her blir elevene henvist til å lese mer om multietnolekt i *Intertekst Vg1*, før tema om multietnolektens påvirkning igjen blir diskutert. Dette konkluderes på følgende måte: «Det er liten grunn til å tru at multietnolekten har høg nok prestisje til å nå ut til nye grupper utanfor det fleirspråklege miljøet i byane.» (Fagbokforlaget, 2015:306). Spørsmålet her er det samme som i *Grip Teksten Vg1*: Hva er bakgrunnen for at forfatterne bak læreboka er såpass bastante på dette synet på multietnolekt i Norge? Dette sett i lys av Ims' artikkel «Alle snakker norsk.» kan mulig forklares med at språklige trekk kan fungere både som en sosial ressurs og et sosialt hinder, avhengig av kontekst (Ims, 2014:10). Når språklige varianter blir en del av en sosial statusvurdering kan det knyttes til sosial mening og gitte grupper i en befolkning. Oppfattelsen av språk og språkbruk kan derfor være styrt av det kollektive synet i et samfunn knyttet til en tidsperiode (sst.). I og med at boka er fra 2015 kan det derfor forstås at blesten rundt tema ikke var like stor som det den er nå. Blant annet er TV-seriene «17» og «18» fra 2018 og 2019 og Herman Flesviks «Førstegangstjenesten» fra 2019. Likevel er det interessant hvordan *Grip teksten Vg1* og *Intertekst Vg3* påstår at multietnolekten ikke kan påvirke andre enn etniske grupper i flerspråklige miljøer i byene (sst.). Det blir videre interessant å se

hvordan det samme spørsmålet blir gjort greie for når forlagene kommer med nye læremidler som følge av LK20.

I *Grip teksten Vg3* blir vi møtt med overskriften «Nye landsmenn – ny norsk?». Det første som slår meg her er ordlyden. «Nye landsmenn» kan bli sett på som et *minusord*, altså at det er negativt ladd (Ims, 2014:9). Hvilke ord vi velger når vi skriver og snakker, avslører ofte hvilke verdier og holdninger vi har. Uansett hva vi som mennesker måtte mene om ulike ting, er det objektivt sett vanskelig å bruke riktige ord. De ordene vi velger vil ofte speile holdningene til de som bruker dem (Økland, 2018). Språk er slik makt, og forfatterne av en lærebok er ansvarlige for å presentere pensumet så objektivt som mulig. Det kan derfor argumenteres for at valget av formuleringen i dette kapittelet er uheldig, fordi det kan gi elevene et annet inntrykk av multietnolekt enn hva læreboken ønsker. Videre bruker *Grip teksten Vg3* nærmere to sider på å vise til hvordan multietnolekten har et særegent ordforråd, uttale og setningsoppbygging. Dette er det nærmeste en lærebok har gått i dybden for å lære elevene om multietnolekt, samt den eneste boka med et lingvistisk fokus. I tillegg har også *Grip teksten Vg3* valgt å ha med et utdrag fra *Alle utlendinger har lukka gardiner* av Maria Navarro Skaranger.

Noe jeg har lagt merke til avslutningsvis er hvordan flere av lærebøkene for Vg3 henviser elevene til å lese mer om tema i pensumboka fra Vg1. Dette gjelder både *Moment Vg3* og *Intertekst Vg3*. Da det finnes en sannsynlighet for at avgangselever har glemt noe av det de lærte førsteåret, og enda færre har tilgang til Vg1-bøker, kan det virke mer fornuftig å heller bruke et par ekstra linjer der multietnolekten forklares fremfor å henvise elevene tilbake i tid. Dette vil også gi elevene et inntrykk av at multietnolekt fremdeles er viktig pensum på Vg3.

Et siste interessant moment er hvordan de ulike læreverkene bruker ulike ordvalg når de omtaler multietnolekt. Begrepet «kebabnorsk» er brukt i *Grip teksten Vg1*, *Intertekst Vg1* og *Moment Vg1*. Som vi kan se i presentasjonen av lærebøkene er det de samme forfatterne som har skrevet *Grip teksten Vg1* og *Grip teksten Vg3*. Det er derfor interessant hvordan de i boka for vg3 ikke nevner «Kebabnorsk» en eneste gang, men forholder seg her til begrepet «multietnolekt». Den samme tendensen kan vi se i både *Intertekst* og *Moment*. Her blir også talestilen først presentert som «kebabnorsk» i lærebøkene for vg1, for så å bli omtalt som «multietnolekt» i vg3. En forklaring på dette kan være hvilken målgruppe læreboka er laget for. Det er kanskje enklere for elever ved vg1 å forholde seg til betegnelsen «kebabnorsk»,

enn fagbegrepet «multietnolekt». Denne teorien kan underbygges med resultater fra «Oslo-testen», hvor det vises at ungdommer i Oslo bruker «kebabsnorsk» i 28% av tilfellene. Betegnelsen blir dermed den mest frekvente (Ims, 2014:8). *Grip teksten Vg1* bruker også begrepet «innvandrerensnorsk», et begrep som ifølge Ims kan oppfattes både positivt og negativt (Ims, 2014:9). Dette skyldes at verdier knyttet til språket ikke er fastsatt, men er påvirket av personer og sted. Det er derfor rimelig å anta at Aschehoug bruker begrepet i lys av positive verdier, da det er brukt i en positiv sammenheng i en lærebok for elever på videregående skoler.

Avslutning

I denne oppgaven har jeg, gjennom bruk av faglitteratur og egen drøfting, forsøkt å svare på følgende problemstilling: *Hvordan ivaretas temaet multietnolekt i ulike lærebøker for studiespesialisering på videregående skoler i Norge?* Dette har jeg besvart ved å analysere seks utvalgte lærebøker for studiespesialiserende linje på videregående skoler i Norge. Felles for alle lærebøkene er at multietnolekten presenteres i kapitler med tema om språklig innflytelse. Videre er det ulikt hvor mange sider som prioriteres til temaet, hvilke begrep som brukes og hvor stor påvirkning lærebokforfatterne mener multietnolekten har på det norske språket og samfunnet. For denne oppgaven har det sistnevnte vært ekstra interessant, da multietnolekten har blitt mer aktuell i mediene og samfunnet de siste årene. Et spørsmål har derfor vært om medienes framstilling og den økende bruken av språkstilen har påvirket lærebøkernes syn, noe det ikke tilsynelatende har gjort. Mye av dette kan skyldes at den nyeste versjonen av lærebøkene brukt i analysen kom ut i 2016. Det vil dermed være interessant å se på hvordan dette kan endre seg i takt med ny læreplan og nye læremidler.

Avslutningsvis kan det sies at multietnolekt er et tema som i dag ivaretas i ulik grad i lærebøkene brukt for studiespesialisering på videregående skoler i Norge. Temaet både nevnes og prioriteres i alle de utvalgte bøkene. I henhold til læreplan for norskfaget i vg1 og vg3 gjenspeiler innholdet i lærebøkene læreplanmålene fra Utdanningsdirektoratet til en viss grad. Før lærebokanalysen forventet jeg at temaet multietnolekt skulle ivaretas mer enn kun på overflaten, fordi temaet kan åpne for diskusjon og drøfting rundt etiske og ideologiske verdier. Disse forventningene ble ikke innfridd.

Videre arbeid

Denne oppgaven er basert på kompetansemålene fra LK06. Når LK20 trer i kraft i alle skoler 1. august 2020 vil det være interessant å følge med på hvordan de nye læreplanmålene ivaretar temaet multietnolekt. Og i forlengelse av dette; hvordan vil læremidlene støtte opp under de nye læreplanmålene? Vil de åpne for diskusjon og drøfting rundt etiske og ideologiske verdier? Planen er å fortsette på dette arbeidet i masteroppgaven min som skal skrives om to år. Det kunne også vært interessant å se hvordan andre språklige minoriteter ivaretas i det norske språket og kulturen. Hvorfor har for eksempel ikke taternes språk fått innpass, slik som multietnolekten?

Litteraturliste

- Dahl, B. H., Engelstad, A., Engelstad, I., Helene-Halvorsen, E. B., Jemterud, I., Torp, A. og Zadjani, C. (2013). *Grip teksten. Norsk Vg1 Studieforberevende utdanningsprogram* (4.utg.). Oslo: Aschehoug.
- Dahl, B. H., Engelstad, A., Engelstad, I., Helene-Halvorsen, E. B., Jemterud, I., Torp, A. og Zadjani, C. (2015). *Grip teksten. Norsk Vg3 Studieforberevende utdanningsprogram* (2.utg.). Oslo: Aschehoug.
- Eide, O., Garthus, K. M. G, Græsli, B. H, Schulze, A-M, Ystad, R. H. (2015) *Intertekst Vg3* (1.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Engan, Oddvar (2019) *Flerspråklighet*. Hentet 21.04.20 fra:
<https://ndla.no/nb/subjects/subject:19/topic:1:186558/topic:1:195019/resource:1:124355>
- Fodstad, L. A, Glende, M., Minken, M., Norendal, A., Østmoe, T. I. (2014) *Moment Vg1* (1.utg.). Oslo: CAPPELEN DAMM AS.
- Fodstad, L. A, Glende, M., Magnusson., C. G., Minken, M., Norendal, A., Østmoe, T. I. (2016) *Moment Vg3* (utg.1.),Oslo: CAPPELEN DAMM AS.
- Garthus, K. M. G, Græsli, B. H., Schulze, A-M., Setnsby, M. (2013) *Intertekst Vg1* (1.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Grønmo, S. (2015), *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget
- Hårstad, Stian (2015) *Det gode språket – og det dårlige*. Hentet 20.04.20 fra:
<https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publikasjoner/Spraaknytt/spraknytt-2015/spraknytt-32015/det-gode-spraket--og-det-darlige/>
- Hårstad, S. (2019). Læreboka som agent i reproduksjon av språklige virkeligheter: Ei kritisk nærlesing av tre norsklæreverk for småtrinnet. *Målbryting*, (10), 23-47. <https://doi.org/10.7557/17.4810>
- Ims, I. (2013). Språklig registerdanning og verditilskrivning. Betegnelser på nye måter å snakke norsk på i Oslo. *NOA – Norsk som andrespråk*, 29(2), 37–71.
- Ims, I. (2014). Alle snakker norsk. Språkideologi og språklig differensiering i mediene. *NOA norsk som andrespråk* (30), 5-40.
- Kvittingen, Ida (2018) *Hva er kebabnorsk i dag?* Hentet 20.04.20 fra:
<https://forskning.no/barn-og-ungdom-kultur-sprak/hva-er-kebabnorsk-i-dag/286860>
- Opsahl, Toril og Unn Røynealand 2009. Oslo-ungdom – født på solsiden eller i skyggen av standardtalemålet? *Norsk lingvistisk tidsskrift*, 2009, årg. 27 nr. 1, 95–120.
- Opsahl, T. & Røynealand, U. (2016). Reality rhymes – Recognition of rap in multicultural

Norway. *Linguistics and Education*, 36, 45–54. Hentet fra:
<https://doi.org/10.1016/j.linged.2016.06.003>

Skjelbred, D., Solstad, T., & Aamotsbakken, B. (2005). Kartlegging av læremidler og læremiddelpraksis. Høgskolen i Vestfold. Hentet 14.05 fra http://www-bib.hive.no/tekster/hveskrift/rapport/2005-01/rapp1_2005

Svendsen, B. A. (2014). Kebabnorskdebatten. En språkideologisk forhandling om sosial identitet. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 2014, 14(1), 133-162.

Svendsen, B. A. (2013) Kebabnorsk og retten til det norske. Hentet 29.05.20 fra:
<https://www.nrk.no/ytring/kebabnorsk-og-retten-til-det-norske-1.11401618>

Utdanningsdirektoratet (u.å.) *Kompetansemål etter Vg1-studieforberedende utdanningsprogram og Vg2- yrkesfaglige utdanningsprogram..* Hentet 20.04 fra:
<https://www.udir.no/k106/NOR1-05/Hele/Kompetansemaal/kompetansemal-etter-vg1-%E2%80%93studieforberedende-utdanningsprogram-og-vg2-%E2%80%93yrkesfaglige-utdanningsprogram>

Utdanningsdirektoratet (u.å.) *Kompetansemål etter Vg3-studieforberedende utdanningsprogram.* Hentet 20.04 fra:
<https://www.udir.no/k106/NOR1-05/Hele/Kompetansemaal/kompetansemal-etter-vg3-%E2%80%93studieforberedende-utdanningsprogram>

Økland, T. G, m.fl. (2018) Ord og uttrykksmåter. Hentet 21.05 fra:
<https://ndla.no/nb/subjects/subject:18/topic:1:185340/topic:1:63620/resource:1:63633>

Vedlegg 1: Analysetabell

	Tekst, innhold og begrepsforklaring	Spørsmål og oppgaver som åpner for refleksjon	Bildebruk og tekst	Vedlegg
Intertekst Vg1	Litt overkant av en halv side. Forklarer enkelt fenomenet «Kebabnorsk» Elevene henvises til side 403 for å lese et utdrag av «Kebabnorsk ordbok» og en artikkel (feil sidetall, det korrekte er 397). Forklarer «multi» og «etno» i marginen.	«Hva er en multietnolekt?»	Ingen.	<i>Kebabnorsk ordbok</i> av Andreas E. Østby «La oss avor, baosj kommer» av Cathrine Hellesøy fra Aftenposten.
Grip teksten Vg1	Litt over en halv side. To underoverskrifter «Følger av språklig og kulturell handling» og «Innvandrerenspråk – et trugsmaal mot norsken?» Forklarer «etnolekt i marginen.	Ingen spørsmål med tema multietnolekt.	Et bilde av to barn som sparker fotball, en blond (trolig etnisk norsk) og en med utenlandsk opprinnelse med hodeplagg. Ingen bildetekst.	Jonas Hassen Khemiris <i>Et øye er rødt</i>
Moment Vg1	Kun et avsnitt med overskrifta «Etnolekt» Forklarer <i>multietnolekt</i> i marginen.	Oppgave underveis: elevene skal se på setningen «I morgen jeg skal øve på matteprøven, wolla» og sammenligne med det norske grammatiske strukturen.	Ingen	Jonas Hassen Khemiris <i>Et øye er rødt</i>
Intertekst Vg3	Et lite avsnitt med overskrifta «Påvirkning fra andre språk». Elevene blir henvist til å lese mer om multietnolekt i Intertekst vg1.	«Hvorfor blir ikke multietnolekten like mye respektert som andre dialekter og sosiolekter?»	Ingen	Romanutdrag fra <i>Alle utlendinger har lukka gardiner</i> av Maria Navarro Skaranger.
Grip teksten Vg3	Bruker nærmest to sider på å forklare multietnolekt (alt fra bakgrunn til uttale av ord). Ingen ord i marginen, men forklarer godt i teksten.	To tenkepauser. «[...] Kjenner du andre ord enn de nevnte her for det vi ellers kaller multietnolekt?» «Hvilken ordstilling tror du er enklest å lære- den vi bruker i «vanlig» norsk,	Et bilde av en jente med hijab som jobber med skole. Ingen bildetekst.	Et kort (kun et avsnitt) fra <i>Alle utlendinger har lukka gardiner</i> av Maria Navarro Skaranger.

		eller den som finnes i multietnolekten? Hvorfor mener du at det er slik?»		
Moment Vg3	Et avsnitt med overskrifta: «Påvirker innvandrerspråkene det norske språket?» Henviser elevene til å lese mer om multietnolekt i Moment Vg3	Oppgaver underveis: «Forklar disse begrepene: etnolekt, multietnolekt, domenetap, det skandinaviske paradokset»	Ingen	Ingen

